

זה לעומת זה

ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים על דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה: (קהלת ז יד).¹

רש"י על הפסוק

ביום טובה היה בטוב - ביום שיש בידך לעשות טובה היה בעושי הטובה. וביום רעה ראה - כשתבוא הרעה על הרשעים, אתה תהיה מן הרואים, שנאמר: "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים ביי" (ישעיה סו כד) ולא תהיה מן הנראים: "והיו דראון לכל בשר" (שם). גם את זה לעומת זה - הטובה ושכר פעולתה לעומת הרעה ושכר פעולתה: אשר לא ימצא האדם אחריו מאומה - להרהר אחריו של הקב"ה.²

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא כח - ביום השמיני עצרת³

"ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה וכו'" (קהלת ז יד). א"ר אבא בר כהנא: אם נזדווג לך יום טוב, עשה אותו מיד, דכתיב: "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה" (שם).⁴ ואם נזדווג לך יום רעה, ראה איך לעשות תשובה ולהינצל ממנו. ר' יודן בשם ר' לעזר: שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן: התפילה והצדקה והתשובה וכו'.⁵

"גם את זה לעומת זה עשה האלהים" (קהלת ז יד), עשה הקב"ה צדיקים ורשעים, הדא הוא דכתיב: "ואחרי כן יצא אחיו וידו אווזת בעקב עשו" (בראשית כה כו). ר' פנחס רב חלקיה בשם ר' סימון: אפילו דופן לא היה ביניהם ויצא זה צדיק וזה רשע. מפני מה ברא הקב"ה צדיקים ורשעים? כדי שיהו מכפרים אילו על אילו, על שם: "גם את זה לעומת זה עשה האלהים" (קהלת ז יד).⁶

דבר אחר: ביום טובה היה בטוב. א"ר תנחום בר' חייא: ביום טובתו של חבירך היה עמו בטובה, וביום רעה ראה, אם נזדווג לחבירך יום רעה, ראה היאך לעשות עמו חסד ולהציל אתו ממנו. כך הייתה אמו של ר' תנחום בר' חייא עושה, ביום שהייתה לוקחת לו ליטרא אחת של בשר לוקחת לו שתים, אחת לו ואחת לעניים. ביום

¹ המבנה המיוחד של הפסוק, אשר מכיל חלקי משנה ברורים אבל נקרא ברצף, משרת את תוכנו. בתוכנו, יש מספר נושאי משנה בפסוק: להיות בטוב, לראות ולהבין את הרע, דואליות העולם, מגבלת מציאת האדם ומציאותו – אבל הכל עניין אחד הוא ונקרא ברצף. אע"פ כן, הפרדנו בין הדבקים, גם בשל עושר המקורות שמצאנו, וכבר הקדשנו דף נפרד למוטיב **ביום טובה היה בטוב**. הפעם נבקש להתמקד במוטיב המשלים (ולעיתים גם מנוגד במידת מה) של: זה לעומת זה. ואם חזרנו על מקצת המקורות בשניהם, אין זה אלא משום שאכן הכל רצף ועניין אחד.

² פירוש רש"י הוא דתי-אופטימי – תקפיד לנצל את הטובה שמושפעת עליך, כאשר היא מושפעת, לעשיית הטוב, וכך לא יאונה לך רע ביום שתבוא הרעה. אם תעשה טוב אתה תהיה תמיד בצד הטובים. זאת ועוד, יום טובה, אליבא דרש"י הוא יום שבו יש לך הזדמנות לעשות דבר טוב. לא צריך לחכות שהטובה תגיע, צריך "לעשות טובה". לעומתו, ראה הפירוש הפסימי של אבן עזרא שכנראה משקף את חיי הקשים: "ביום טובה - והחכם שהוא בעל נחלה וכסף, למה ישמח בדבר שלא יעמוד? כאילו אומרים לו: כשתהיה ביום טוב היה בטוב ושמח. לכן יש עליו להסתכל כי יום רעה יבוא, כעניין: שמח בחור בילדותך (קהלת יא ט) - שיאמר לו שמח והלך בדרך תאות לבך ועיניך: ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט. והנה הענין אל תשמח". לאמר, גם כשטוב לך, היזהר ואל תרבה ב"שמחה מה זו עושה"? כי על כל אלה יבואו אתך במשפט וחשבון. וכבר אמרו: מה בין אופטימי לפסימי? אופטימי סבור שהעולם הזה הוא הטוב מכל העולמות האפשריים (והיום הנוכחי הוא הטוב מכל הימים). פסימי חושש שזה באמת כך ... ואנו נמשיך בדברי המדרשים וחז"ל.

³ מדרש מוביל בנושא שבחרנו הוא פסיקתא דרב כהנא המבאר את הפסוק שלנו מצדדים שונים ומגוונים. ומתוך שרבים מצטטים ממנו, אפשר שהוא המקור. גם בקהלת רבה פרשה ז סימנים יג-יד נמצאים רוב המדרשים האלה ואנו עשינו את הפסיקתא עיקר.

⁴ כאמרה העממית: לא מבזבזים יום טוב ... ראה בגמרא ברכות מו ע"א שרבי אבהו בא לבקר את רבי זירא בחוליו וקיבל על עצמו לעשות יום טוב לכל החכמים אם וכאשר יבריא ר' זירא.

⁵ ראה דברינו **תשובה ותפילה וצדקה** ביום הכיפורים.

⁶ ראה נוסח קצת שונה במדרש זוטא - קהלת (בובר) פרשה ז: "גם את זה לעומת זה עשה האלהים. הדא הוא דכתיב: ואחרי כן יצא אחיו וידו אווזת בעקב עשו (בראשית כה כו). אמר רבי פנחס בר חלקיה בשם רבי סימון: אפילו דופי לא היה בהם, שלא תאמר גר הוא, חלק הוא, מזל הוא, זה צדיק וזה רשע". לאמר, בבטן באמת לא היה הבדל ביניהם ורק מעשיהם אח"כ הם שהבדילו ביניהם. ראה דברינו **ויגדלו הנערים** בפרשת תולדות. אבל גם מדרש זה מסיים במשפט: "ומפני מה ברא הקב"ה צדיקים ורשעים? כדי שיתכפרו אלו על אלו", משמע שיש משהו בטבע הבריאה שגורם לזה להיות צדיק ולזה להיות רשע ויש בשניהם צורך ואף השלמה - "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". כך או כך, לא רק הצדיקים מכפרים על הרשעים, גם הרשעים מכפרים על הצדיקים! כך או כך, השווה מדרש זה עם המדרש בבראשית רבה ח ד: "א"ר ברכיה: בשעה שבא הקב"ה לבראת את האדם הראשון ראה צדיקים ורשעים יוצאים ממנו. אמר: אם אני בורא אותו - רשעים יוצאים ממנו. ואם לא אברא אותו - היאך צדיקים יוצאים ממנו? מה עשה הקב"ה? הפליג דרכן של רשעים מכנגד פניו, ושיתף בו מדת רחמים ובראו". ראה גם בראשית רבה ב ה: "רבי אבהו אמר: מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה במעשיהן של צדיקים, ומעשיהן של רשעים". וכאן, לכתחילה, צריך את הרשעים בעולם!

שהייתה לוקחת לו אגודה אחת של ירק הייתה לוקחת לו שתים, אחת לו ואחת לעניים.⁷ מפני מה ברא הקב"ה עניים ועשירים? כדי שיהיו מתפרנסין אילו מאילו, על שם "גם את זה לעומת זה עשה האלהים".⁸

דבר אחר: "ביום טובה היה בטוב". אמר ר' אחא: ביום טובתה של תורה היה עמה בטובה, וביום רעה ראה, לכשיגיע אותו היום שכתוב בו: "פחדו בציון חטאים וגו'" (ישעיה לג יד), תהא מן הרואין ולא מן הנראין, תהא מטברטי ולא מיקנגריא,⁹ תהא מאותן שכתוב בהן: "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים ביי" (ישעיה סו כד) ולא מאותן שכתוב בהן: "כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה" (שם).¹⁰

מפני מה ברא הקב"ה גיהנום וגן עדן? כדי שיהו מצילות זו מזו.¹¹ וכמה ריוח יש ביניהם? ר' יוחנן אומר: כותל, ור' חנינא אומר: טפח, ורבנין אמרין: שתייהן שוות.¹²

א"ר לוי: אמר הקב"ה לישראל: בניי, אותם הקרבנות שהכתבתי לכם בתורה היו זהירים בהן, שאין פרקליט טוב לירידת הגשמים יותר מן הקרבנות. לפיכך צריך הכתוב לומר: "ביום השמיני עצרת" (במדבר כט לה).¹³

מסכת חגיגה דף טו עמוד א

⁷ הרי שאת חינוכו ודרשתו קיבל ר' תנחום בנו של ר' חייא מאימו. ובדברינו על [מצוות – מעמד הקהל](#) ראינו את אמו של ר' יהושע שהביאה אותו לבית המדרש בינקותו.

⁸ מוטיב זה של עניים ועשירים, צדקה ודאגה לזולת מופיע במדרשים רבים. ראה ויקרא רבה לד ה פרשת בהר על מצוות צדקה: "רבי תנחום ברבי חייא פתח: ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים. אם באת רעה לחברך, ראה היאך לזכות בו ולפרנסו, כדי שתקבל מתן שכרו. כך היה רבי תנחום ברבי חייא עושה: בשעה שאמו לוקחת לו ליטרא אחת של בשר מן השוק, היתה לוקחת לו שתים: אחת לו ואחת לעניים; על שום גם את זה לעומת זה עשה הקב"ה - עניים ועשירים, כדי שיהו זכין אלו עם אלו ויהיו מזכים אלו את אלו. לפיכך משה מזהיר לישראל: וכי ימוך אחיך". ובקהלת רבה על הפסוק: "ר' תנחום בר חייא פתר קרייא בעניים ובעשירים. ביום טובתו של חברך שמח עמו, וביום רעה ראה, ראה היאך לפרנס את העניים שתקבל עליהם שכר. כך היה ר' תנחום עושה, אם היה למוד ליקח ליטרא של בשר היה לוקח שתים, אחד חלקו ואחד לעניים, שתים אגודות של ירק אחת לו ואחת לעניים. גם את זה לעומת זה, אלו עניים ועשירים כדי שיזכו אלו באלו". שים לב להבדלי הלשון, בפסיקתא: "שיהיו מתפרנסים אילו מאילו". בויקרא רבה: "שיהו זכים אלו לאלו" (מזכים אלו לאלו), ובקהלת רבה "שיזכו אלו לאלו". זו ההדדיות שבין העני לעשיר, מי מזכה את מי. ועניי ארץ ישראל היו אומרים לעשיר: "זכה בי", ראה בהמשך ויקרא רבה לד סימן ז שם: "אמר רבי זעירא: אפילו שיחתם של בני ארץ ישראל תורה היא. הכי צד? אדם אומר לחבירו: זכה בי, הזדכה בי, זכה עצמך בי". עוד על רבי תנחום בר חנילאי ואימו במדרש תנחומא פרשת משפטים סימן טו ושם הסיום הוא: "ביום טובה היה בטוב - בגמילות חסדים שתעשה עם העניים. וביום רעה ראה לפי שאינך רחוק מן העניות שאין לך רעה גדולה מן העניות". הרי לנו גם בלשון אזהרה, "גלגל חוזר הוא בעולם" (רות רבה ה ט). ראה דברינו [גלגל חוזר הוא בעולם](#) בפרשת ראה וכן דברינו [ביום טובה היה בטוב](#) כאן בקהלת. וראה עוד [ארבע שיטות בחסד](#) בגמילת רות. מי עשה חסד עם מי? בעז עם רות או רות עם בעז.

⁹ נוסחאות שונות יש כאן בכתבי היד לשתי מילים קשות אלה. שלמה בובר מציע שפירושו מי שעומד במקום גבוה ומוגן (טברטי) וצופה בציד חיות (קנגיא). Jastrow מציע שטברטי הוא שיבוש טיטורין היינו תיאטרון, בו צפו בקרבות הזירה. ראה גם הערות ליברמן בסוף פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) בהוצאת ביה"מ לרבנים אמריקה.

¹⁰ קטע זה של המדרש הוא המקור לפירוש רש"י שהבאנו בתחילת דברינו. ראה הרחבה של מוטיב זה במדרש אליהו רבה (איש שלום) פרשה יד: "הרי הוא אומר, ביום טובה היה בטוב וגו' (קהלת ז יד). וכך אמר הקב"ה לאדם: בני, מיום שנתתיך על פני האדמה עשה מעשים טובים ותלמוד תורה, והצל עצמך מן הגזל ומן העבירה ומן דבר מכוער, לכן נאמר: ביום טובה היה בטוב. וביום רעה ראה - ראה מה שעשיתה, מידי באו עליך ייסורין. שאין ייסורין באין על אדם אלא לטובתו, להוציא מידי כל מה שעשה. ושנו חכמים במשנה: אל תתייאש מן הפורענות (אבות פרק א משנה ז). לכן נאמר: ערום ראה רעה נסתר (משלי כז יב) - ראה בפורענותן של רשעים שהן מזלזלין ויורדין לגיהנם, שנאמר: וראיתם ושש לבכם (ישעיה סו יד) לכן נאמר ביום רעה ראה". ההיצמדות לתורה לא תציל אותך תמיד, כמו רש"י והפסיקתא, ייתכנו גם ייסורים ומעשים רעים שעשית ואינך מודע להם.

¹¹ ובנוסחאות אחרות, כמו במקבילה בקהלת רבה: מצילות זו על זו, מציצות זו בזו ואפילו מליצות זו על זו.

¹² היינו כותל בעובי של טפח. הפרדנו את השורה הזו מהפסקה הקודמת, על מנת להבליט אותה, אבל היא המשך ברור של הפסקה הקודמת על הצדיק שניצל מהרעה. יש אמנם הבחנה בין יום טוב ויום רע, בין צדיק ורשע, בין הדבר שנכון לעשותו ובין הדבר שאינו ראוי - הבחנה שתגרום לך להיות בין הרואים ביום הרעה ולא בין הנראים (הנפגעים). אבל בסופו של דבר ההבדל הוא דק ועדין. בין גהינום וגן עדן, בין טוב לרע, בין עשיר לעני, בין צדיק ורשע, דופן קל ביניהם וכולם מפרנסים זה את זה, מזכים זה את זה ומכפרים זה על זה. גם בעולם האמת, שני העולמות המנוגדים שברא הקב"ה ושלאורה באו אל מצבן הסופי, מציצים זה על זה ומצילים זה על זה (מצילים זה את זה?). אולי לא בכדי אנחנו מסיימים את ספר ישעיהו ואת הפטרת שבת הגדול בחזרה על הפסוק הקודם: "והיה מיד חדש בְּחַדְשׁ וּמִיָּד שֶׁבֶת בְּשִׁבְתָּ וְיָבֹא כָּל בְּשׂוֹר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה' - כל בשר, כולם.

¹³ אחרי כל הדרשות ה"ל הגענו לשמיני עצרת. שים לב שפסיקתא דרב כהנא זה הוא על "ביום השמיני עצרת" (אין פסיקתא על קהלת שקריאתה הוא מנהג מאוחר). האם מקרה הוא שהוא דורש את פסוקי קהלת בדרשה לשמיני עצרת? האם סמיכות פרשיות כאן כפי שהוא בלוח שלנו? ועל"פ ראה דרשה זו באריכות גם בפסיקתא רבתי (איש שלום) הוספה א פסקא ד - ביום השמיני. וראה גם הסיום במקבילה בקהלת רבה: "ר' לוי פתר קרייא בימים טובים שנתתי לך תהא שמח ומשמח להקב"ה בקרבנות, אם תבוא שנה בלא בצורת נפק לכרמך חמי וחדי, חמי את לזיתך וחדי. אמר הקב"ה: לא בראתי פרקליט טוב לגשמים כיום שמיני עצרת הה"ד (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת". וכבר הרחבנו על הגשם [בשמיני עצרת](#) ו**בטל ומטר**.

שאל אַחר¹⁴ את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, אמר ליה: מאי דכתיב: "גם את זה לעומת זה עשה האלהים"? - אמר לו: כל מה שברא הקב"ה - ברא כנגדו. ברא הרים - ברא גבעות, ברא ימים - ברא נהרות.¹⁵ אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: ברא צדיקים - ברא רשעים, ברא גן עדן - ברא גיהנם. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, זכה צדיק - נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע - נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם.¹⁶ ...

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה: מאי דכתיב: "לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז" (איוב כח)? - אמר לו: אלו דברי תורה, שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית. - אמר לו: רבי עקיבא רבך לא אמר כך, אלא: מה כלי זהב וכלי זכוכית, אף על פי שנשברו יש להם תקנה - אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח יש לו תקנה. - אמר לו: אף אתה חזור בדך! - אמר לו: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד: שובו בנים שובבים - חוץ מאחר. תנו רבנן: מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת, והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו. אמר לו: מאיר, חזור לאחריך, שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד כאן תחום שבת. אמר ליה: אף אתה חזור בדך. - אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים - חוץ מאחר.¹⁷

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) תמורה עמוד 581

... אילולי מות לא היה חיים, ואילולי חיים לא היה מות, ואילולי שלום לא היה רע, ואילולי רע לא היה שלום ... אם היו כל בני אדם טפשיין לא היו ניכרין שהן טפשיין, ואילו היו כל בני אדם חכמים לא היו ניכרין שהם חכמים. אלא: "גם זה לעומת זה עשה האלהים". ואילו היו כל בני אדם עשירים לא היו ניכרין שהם עשירים, ואילו היו כולם עניים לא היו ניכרין שהם עניים, אלא ברא עניים ועשירים שיהיו ניכרין זה מזה. וברא חכמים וטפשים כדי להבדיל זה מזה, וברא מתים וחיים כדי להבדיל בין זרע ושממה. ברא חן וברא כיעור, זכרים ונקבות, ברא אש ומים, ברזל ועץ, אור וחשך, חום וקור, אכילה ורעבון, שתיה וצימאון, הילוך וחיגרות, ראייה וסמיות, שמיעה וחרישות, ים ויבשה, דיבור ואלמוות, מעשה ובטלות, דאגה ורצון, שחוק ובכייה, רפואות וחולי, עם כל התמורות שאמר שלמה בקהלת: עת ללדת ועת למות וגו'. וכל זה להודיע גבורתו של הקב"ה, שכל דבר שברא ברא בשמים ובשיתוף.¹⁸

שכל טוב (בובר) בראשית פרק נ פסוק י

¹⁴ "אחר" - כינוי של אלישע בן אבויה שהתפקד ויצא לתרבות רעה. ראה בגמרא חגיגה שם דף יד: "ארבעה נכנסו לפרדס", ירושלמי חגיגה פרק ב הלכה א, רות רבה פרשה ו, קהלת רבה פרשה ז ועוד. וזה נושא נכבד שכבר דרשו בו גדולים וטובים ואולי אף אנו נזכה לדרוש בו, כאן אין לנו אלא המוטיב של "זה לעומת זה" שכפי שנראה להלן, אלישע בן אבויה לא קיבל.

¹⁵ וגם בענייני רוח וקדושה, ראה מסכת שמחות ספר חיבוט הקבר פרק א: "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה ... וברא בית המקדש למעלה בשמים, ובית המקדש למטה בארץ, זה לעומת זה". נראה שר' מאיר אינו מבין או אינו רוצה להבין את שאלתו של אחר, ר' אלישע בן אבויה רבו, ודורש את ענייני דואליות הבריאה והחיים. או שמא כבר כאן ר' מאיר רומז לאחר, רבו, שהוא יודע לאן הוא יוביל את הנושא, אך הוא - ר' מאיר - דבק בראייה הדואלית המפייסת כולל סתירות אפשריות שמקורה באחדות.

¹⁶ אין זכר לדרשות הנ"ל על צדיקים ורשעים שמכפרים זה לזה ולא על הדופן הצרה שביניהם. אלישע-אחר מעדיף את דרשותיו של ר' עקיבא עמיתו שמלמדות שהדואליות איננה ניתנת לגישור. "זה לעומת זה", בעימות גמור שתהום פעורה ביניהם. הצדיק (ר' מאיר)? ר' עקיבא) ייקח גם את חלק הזכות של אלישע האחר, ואילו הוא, אלישע-אחר, הרשע, ייקח על עצמו את חלק החובה של הצדיק (ר' מאיר)? ר' עקיבא) על מנת שיישאר צדיק גמור. ראה המקור ברות רבה ששם בסוף ר' מאיר גואל את אחר לאחר מותו.

¹⁷ אפשר שנסחפנו בסיפור המרתק על אלישע בן אבויה ואפשר שהדברים עדיין קשורים ב"זה לעומת זה". בדיאלוג השני, אלישע בן אבויה מתאר "זה לעומת זה" אף גדול מזה שר' מאיר מעלה. ר' מאיר מדבר על לימוד מול שכחה, על הקושי ללמוד תורה מול הקלות הרבה בה היא נשכחת; בעוד שאלישע מדבר על תלמיד חכם שסרח שלעולם יכול לחזור. אז אם ככה "טול קורה מבין עיניך", אלישע בן אבויה, ותשמענה אזניך מה שפיק דורש וחזור בך! אלא שמה שאלישע בן אבויה יכול להבין בשכלו ובלימודו, הוא כבר לא יכול יותר להפנים בנפשו ובחיייו שלו עצמו. שוב אין לו את הכוח הרצון והיכולת לחזור בו. ראה בנוסח הירושלמי שאלישע בן אבויה הסית את התלמידים לא ללמוד תורה והבריחם מבית המדרש. יש חציית גבולות שכבר איננה ניתנת להכלה ב"זה לעומת זה", בדואליות ובשניות של החיים. הקו נחצה והדו-קיום נשבר. זה אלישע בן אבויה "שידע כוחי ומרד בי" ועד כאן בנושא מרתק זה שכבר זכינו להקדיש לו דף מיוחד בדפים המיוחדים: **אלישע בן אבויה הוא אחר - סיפור אחד בשני נוסחים.**

¹⁸ אחרי "הדברים הנשגבים" של המדרש הקודם, מציג מדרש זה חזרה לדברים הפשוטים, לניגודים הבסיסיים בחיים ובבריאה ומדגיש שניגוד זה הוא שנותן לכל צד את התוקף והעצמה שלו. המילה האחרונה "ובשיתוף", היינו שהקב"ה ברא את העולם בשיתוף, אולי מראה שמדרש זה איננו כה תמים ופשוט כמו שנראה בתחילה. פתח בצורך לחדד מי טיפש ומי חכם, "בצורך" של העוני להדגיש את העושר, המשיך ברגשות וחיי אנוש של "דאגה ורצון, שחוק ובכייה, רפואות וחולי" וסיים בשיתוף הבריאה שהוא נושא כבד ונכבד. ראה דברינו **נעשה אדם** בפרשת בראשית וכן דברינו **על השיתוף** בפרשת כי תשא.

"ויספדו שם מספד גדול וכבד מאוד" - יותר ממה שנעשה עד כאן לכל אדם: "ויעש לאביו אבל שבעת ימים" - מפני מה נהגו לעשות אבל ז' ימים? כנגד ז' ימי המשתה. וכן הוא אומר: "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים" (קהלת ז יד).¹⁹

שבת שלום ומועדים לשמחה מחלקי המים

מים אחרונים: התמקדנו במוטיב "זה לעומת זה", בדואליות שבבריאה ובחיים שמקורה באחדות האל והבריאה. אבל נדרשנו גם לביטוי "ביום טובה היה בטוב" שהוא פתיחת הפסוק. בקריאה חוזרת של מדרש ויקרא רבה לד ה מצאנו את הפנינה הבאה: "ביום טובה היה בטוב - ביום טובתו של חברך היה עמו בטובה ואל תכניס בו עין רעה". בלשוננו – תפרגן. וגם זה לעומת זה עשה האלהים, שמתוך שתלמד לפרגן לחברך, יפרגנו גם לך. וכבר הערנו פעם שהמילה לפרגן שמקורה ביידיש (גרמנית) יש לה מקבילה בעברית – לפרכס (מסכת שבת לד ע"א: "יאמרו: זונות מפרכסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל שכן?"). תלמד לפרכס ויפרכסו לך.

¹⁹ בחרנו לסיים ב"זה לעומת זה" אולי הבולט והשכיח ביותר, המלווה את חיי כולנו בעצב ובשמחה, ההקבלה בין שבעת ימי המשתה ("שבע ברכות") ובין שבעת ימי האבל שאיננה מקרית. וגם זה נושא נכבד שיש לדון בו בנפרד, כמקדמה, ראה מסכת כתובות דפים ז, ח המפרט מספר מאפיינים משותפים כגון הברכה על כוס יין ובפני עשרה. ראה דברינו [ברכת אבלים](#) בדפים המיוחדים.